

Masarykova univerzita v Brně
Filozofická fakulta
Ústav české literatury a knihovnictví
Kabinet informační studií a knihovnictví

TRADIČNÍ A NOVÉ POSLÁNÍ A FUNKCE VYSOKOŠKOLSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ

Seminární práce k předmětu VIKBA29 Učící se společnost a role knihovník v ní

Autor: Ivana Kubingerová

UČO: 215666

Typ studia: prezenční

Ročník: třetí

Brno
2009

Obsah

1	Úvod	str. 3
2	Základní pojmy	str. 4
2.1	Vysoká škola	str. 4
2.2	Funkce a poslání vysokých škol v Zákoně o vysokých školách (Č. 111/1998 Sb.)	str. 4
3	„Tradiční“ role vysokých škol	str. 5
3.1	Vzdělávací funkce vysokého školství	str. 5
3.2	Výzkumná funkce vysokého školství	str. 5
4	Nové poslání vysokých škol	str. 6
4.1	Třetí role vysokých škol	str. 6
4.2	Akademické podnikání	str. 6
4.3	Předpoklady rozvoje podnikatelských kompetencí na vysokých školách	str. 7
4.4	Realizace akademického podnikání	str. 7
4.5	Výhody akademického podnikání	str. 7
5	Celoživotní vzdělávání	str. 8
5.1	Přístup k celoživotnímu vzdělávání	str. 9
5.2	Formy a metody celoživotního vzdělávání	str. 9
5.3	Otevřený přístup ke vzdělávání	str. 10
6	Závěr	str. 11

1. Úvod

Lidstvo během své existence musí neustále čelit různým výzvám. Dnes jsou jimi globalizace, migrace a diverzifikace. Stále více se svět propojuje, vzdálenosti se zmenšují, ať už díky rychlejším dopravním prostředkům či pomocí internetu. Také se čím dál více prohlubuje rozdíl mezi „chudým“ jihem a „bohatým“ severem, samotnými chudými a bohatými. Samotná společnost se mění. Z industriální společnosti, založené na zpracování a využívání přírodních a nerostných zdrojů, se transformuje na společnost znalostní. Možnosti industriální společnosti jsou již skoro vyčerpány, proto je potřeba se přeorientovat na jinou oblast, a to oblast zaměřenou na informační technologie a zpracovávání znalostí.

Tyto faktory se promítají do dalších oblastí lidského života, a to i do oblasti vysokoškolského vzdělávání, na které jsou kladeny nové požadavky. Tradiční funkce a poslání vysokých škol začínají být nedostačující a zastaralé. Vysoké školy přestávají býti izolovanými centry vzdělanosti a otevírají se svému okolí, regionu, se kterým jsou spojeny a díky různým externím aktivitám přispívají k rozvoji oblasti, a to ve sféře společenské, kulturní i ekonomické.

Tématem této seminární práce je tradiční a nové poslání a funkce vysokých škol, také se bude věnovat požadavkům, které jsou nově na vysoké školy kladeny a směru, kterým se bude přeměna pojetí vysokých škol ubírat. Nezanedbatelná část této práce se zabývá pojmem akademické podnikání a částečně s tím spjatým celoživotním vzděláváním.

2. Základní pojmy

2.1 Vysoká škola

Vysoká škola je instituce, která poskytuje terciální (vysokoškolské) vzdělání. Vysoké školy jsou nejvyšším článkem ve vzdělávací soustavě, jsou centrem vzdělanosti, tvůrčí činnosti a vědeckého bádání. Podílí se na kulturním, společenském, vědeckém a ekonomickém rozvoji společnosti.

Vysoká škola je institucí, která má jako jediná právo udělovat akademické tituly. V České republice se vysoké školy dělí na dva typy, a to univerzitní a neuniverzitní, kdy vysoká škola univerzitní (univerzita) má právo uskutečňovat všechny typy studijních programů a vysoká škola neuniverzitní uskutečňuje studijní programy bakalářské a magisterské, ale nečlení se na fakulty.

2.2 Funkce a poslání vysokých škol v Zákoně o vysokých školách (č. 111/1998 Sb.)

V Zákoně o vysokých školách (č. 111/1998 Sb.) jsou funkce vysokých škol definovány takto:

„- uchovávají a rozhojňují dosažené poznání a podle svého typu a zaměření pěstují činnost vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost,

-umožňují v souladu s demokratickými principy přístup k vysokoškolskému vzdělání, získání odpovídající profesní kvalifikace a přípravu pro výzkumnou práci a další náročné odborné činnosti,

-poskytují další formy vzdělávání a umožňují získávat, rozšiřovat, prohlubovat nebo obnovovat znalosti z různých oblastí poznání a kultury a podílejí se tak na celoživotním vzdělávání,

-hrají aktivní roli ve veřejné diskusi o společenských a etických otázkách, při pěstování kulturní rozmanitosti a vzájemného porozumění, při utváření občanské společnosti a přípravě mladých lidí pro život v ní,

-přispívají k rozvoji na národní a regionální úrovni a spolupracují s různými stupni státní správy a samosprávy, s podnikovou a kulturní sférou,

-rozvíjejí mezinárodní a zvláště evropskou spolupráci jako podstatný rozměr svých činností, podporují společné projekty s obdobnými institucemi v zahraničí, vzájemné uznávání studia a diplomů, výměnu akademických pracovníků a studentů.¹

3. „Tradiční“ role vysokých škol

Od počátku 19.století (od humboldtovských reforem) jsou jako hlavní funkce vysokého školství považovány *vzdělávání a výzkum*.

3.1 *Vzdělávací funkce vysokého školství*

Na vysokých školách je vzdělávání umožněno ve třech druzích vzdělávacích programů: bakalářském, magisterském a doktorském (v návaznosti na magisterský).

Vzdělávací funkce vysokého školství má za cíl poskytnout studentům odpovídající profesní kvalifikaci a připravit je na výzkumnou práci.

3.2 *Výzkumná funkce vysokého školství*

Výzkumná činnost je jednou ze základních činností vysokých škol. Vysoké školy mají za úkol vytvářet podmínky pro rozvoj špičkového výzkumu a vývoje. Výsledky těchto činností mají být dále aplikovány do praxe.

Výzkum na vysokých školách je podporován státem a odvíjí se od různých činitelů, jako na příklad zaměření dané školy, struktury výzkumné základny či průmyslu v daném regionu.

1 *Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách : text se zpracovanými novelami* [online]. 2007 [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/vysoke_skoly/Zakon_uplne_zneni_552.doc>.

4. Nové poslání vysokých škol

V posledním desetiletí se funkce a struktura vysokých škol výrazně přeměňuje. Nové poslání vysokoškolského vzdělávání vychází z rychle se měnících společenských, sociálních i ekonomických podmínek a požadavků. Zvyšují se požadavky i v oblasti podnikání, čemuž se vysoké školy snaží rychle přizpůsobit.

Vzniká další důležitá funkce vysokých škol, označována jako „*třetí role*“.

4.1 Třetí role vysokých škol

Pojem „*třetí role*“ vysokých škol je vcelku nový. Třetí role označuje další, také důležitou funkci vysokých škol, která se v podstatě rovná rozšíření zodpovědnosti a působení vysokého školství na úkoly a poslání nesouvisející přímo s vědeckým výzkumem nebo vzděláváním na terciární rovině.

Touto novou funkcí se myslí externí aktivity spojené s podnikatelskou sférou a veřejností. Tyto aktivity se soustředí na rozvoj regionu a jsou také označovány pojmem „*akademické podnikání*“.

4.2 Akademické podnikání

Tímto pojmem se myslí inovativní, kreativní a aktivní využívání znalostí a schopností ve prospěch akademické sféry.

Akademické podnikání je uskutečňováno v oblasti výuky, výzkumu a dalších oblastech.

V oblasti výuky se jedná např. o vytváření a realizaci programů celoživotního vzdělávání (odborné, zájmové a osvětové vzdělávání), o organizaci konferencí a účast na nich. Dále pak o vývoj, testování a následnou aplikaci nových forem vzdělávání a s tím spojené poradenství (kariérové, profesní aj.)

V oblasti výzkumu se akademické podnikání realizuje formou poradenství v oblasti vývoje a aplikací poznatků v praxi. Pak také prostřednictvím spolupráce s podniky, firmami a dalšími

institucemi. Může být prováděn i výzkum na objednávku. Vysoké školy také podporují zakládání nových firem a společností, spoluúčast při řízení těchto firem a nabízí k užívání univerzitní zařízení a vybavení pro akademické podnikání.

Dále v rámci akademického podnikání vysoké školy organizují stáže pro studenty i akademické pracovníky, podporují studentské a akademické projekty. Dalšími aktivitami mohou být např. vypracování projektů, studií dle požadavků objednatele, hodnocení projektů pro zadavatele, překlady, tlumočení, vývoj firemního image, návrhy a příprava propagačních materiálů, organizace akcí, prezentací, výstav, outreach aktivity aj.

4.3 Předpoklady rozvoje podnikatelských kompetencí na vysokých školách

Velmi důležité je plánování strategie podnikání.

Předpoklady:

- analýza lidského potenciálu školy a příležitostí z vnějšího prostředí
- určení cílů, strategie postupu realizace, stanovení systému podpory
- podporování ve fázi vývoje a následné ověřování výsledků
- vyhodnocení dosažených cílů a následný návrh nových záměrů

4.4 Realizace akademického podnikání

Akademické podnikání je stavěno na práci jednotlivců, zaměstnanců vysoké školy, na práci kateder, fakult a vedení školy.

4.5 Výhody akademického podnikání

Mezi hlavní výhody patří zvýšení konkurenceschopnosti podniků a institucí, získávání praxe pro absolventy, a s tím spojené zvýšení možnosti uplatnění na trhu práce či postup v kariéře a pro samotné školy zvýšení image, získávání finančních prostředků a vlastní rozvoj.

5. Celoživotní vzdělávání

Celoživotní vzdělávání je jedna z možností aplikace akademického podnikání.

„Celoživotní vzdělávání je považováno za proces získávání a rozvoje vědomostí, intelektových schopností a praktických dovedností nad rámec počátečního vzdělávání. Může být realizováno organizovanou formou a nebo prostřednictvím individuální zájmové činnosti.“²

Celoživotní vzdělávání se v postatě shoduje s pojmem „další vzdělávání“, který je používán ve školském zákoně.

Dle školského zákona jsou dalším vzděláváním myšlena různé rekvalifikační kurzy prováděné ve školách, vzdělávání v jednotlivých předmětech na SŠ či VOŠ a speciální kurzy uskutečňované ve školách a školských zařízeních, které navazují na dosažený stupeň vzdělání daného jedince, a toto vzdělání doplňují či rozšiřují.

Evropská unie si klade za cíl, aby se do celoživotního vzdělávání zapojilo do roku 2010 12,5% obyvatelstva ve věkové skupině 25-64 let.³

Z tohoto důvodu byly stanoveny úkoly, které mají veřejnost obeznámit o smyslu, funkci a přínosu celoživotního vzdělávání.

Mezi tyto úkoly patří:

- rozšíření přístupu k celoživotnímu vzdělávání prostřednictvím poskytování informací a poradenství
- vznik takové formy vzdělávání, která je slučitelná s pracovním vytížením uchazečů, s jejich

2 Celoživotní vzdělávání : *Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 2009 [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Celo%C5%BEivotn%C3%AD_vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD>.

3 CIMBÁLNIKOVÁ, Lenka. NOVÁ ROLE VYSOKÝCH ŠKOL A UNIVERZIT. *Sborník příspěvků z IV. národní konference o distančním vzdělávání v ČR v r. 2006* [online]. 2006 [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <http://www.csvs.cz/konference/NCDiV2006_sbormik/Cimbalnikova.pdf>.

zaměstáním a dalšími aktivitami

- vytvoření podmínek pro další vzdělávání každého obyvatele
- podpora nových různorodých a flexibilních vzdělávacích postupů
- podpora vzájemné spolupráce vzdělávacích a školicích institucí na různých úrovních

Pro vysoké školy je možnost podílet se na plnění úkolů důležitých pro splnění cílů stanovených Evropskou unií velmi přínosné.

5.1 Přístup k celoživotnímu vzdělávání

Možnosti celoživotního vzdělávání se neustále rozšiřují. Je to zapříčiněno vzrůstající poptávkou dospělých, již pracujících občanů, kteří by se rádi dále vzdělávali, a tak si doplnili chybějící vzdělání v bakalářských, magisterských a doktorských programech vysokých škol.

Další možností rozšíření stávajícího vzdělání jsou pro dospělé již výše zmíněné různé druhy rekvalifikačních a specializovaných kurzů a certifikovaných programů.

5.2 Formy a metody celoživotního vzdělávání

V celoživotním vzdělávání se musí brát v potaz, že posluchači mají ve většině případů omezené časové možnosti, dále se musí vedle studia věnovat také zaměstnání, rodině a dalším povinnostem. Proto v této formě studia probíhá výuka, jak prostřednictvím klasických výukových metod (přednášek, seminářů, praktických cvičení a dalším tréninků), tak bývá doplněna i o nové formy výuky, a to distanční formou vzdělávání a eLearningem a novými prvky v prezenční formě studia.

Mezi tyto metody patří:

- WBT (Web Based Training) – materiály a obsah přednášek je přístupný na internetu či intranetu
- WBI (Web Based Information) – student sám vyhledává potřebné informace na internetu, a poté je využívá v zaměstnání apod.
- Problémové metody – případové studie, manažerské a strategické hry a inscenační metody

- Workshopy a tutoriály
- Outdoorové aktivity
- Open Space – tato metoda je praktikována v „omezeném časovém limitu“, kdy vzniká neopakovatelná atmosféra tvořivých sil a nápadů
- eLearning – efektivní metoda distančního vzdělávání založená na využívání informačních technologií. Velkou výhodou eLearningu je, že student se může vzdělávat, kdy mu to samotnému nejvíce vyhovuje a skoro na jakémkoliv místě. Mezi nevýhody patří nízká motivace, která je zapříčiněna chybějícím kontaktem s vyučujícím či skupinou. Z tohoto důvodu bývá výuka doplňována výukou face to face.

5.3 Otevřený přístup ke vzdělávání

Otevřený přístup ke vzdělávání je zajišťován prostřednictvím informačních a poradenských center pro oblast celoživotního vzdělávání, která pomáhají jednotlivcům i podnikům v dalším vzdělávání, ať už informováním o nabídce stávajících kurzů či vytvářením vzdělávacích kurzů dle specifických požadavků samotných firem.

6. Závěr

Tématem této seminární práce bylo Tradiční a nové poslání a funkce vysokoškolského vzdělávání. V úvodu této práce jsem se zmiňovala o transformaci společnosti, která je příčinou kladení nových požadavků na vysokoškolské vzdělávání. Vysoké školy se tomuto jevu snaží dle mého názoru postavit čelem, snaží se býti aktivními v oblasti společenské, kulturní i ekonomické, snaží se být co nejvíce přínosné pro region, ve kterém se nachází.

Vysoké školy jsou aktivní, jsou činné v oblasti podnikání, kdy se snaží co nejlépe prodat a využít všechny své „výrobky“. Jejich velkým přínosem je také organizace různých vzdělávacích kurzů a aktivit v rámci celoživotního vzdělávání obyvatel, což se promítá i do samotné ekonomické prosperity.

7. Použitá literatura

- *Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách : text se zpracovanými novelami* [online]. 2007 [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <http://www.msmt.cz/uploads/soubory/vysoke_skoly/Zakon_uplne_zneni_552.doc>.
- *Celoživotní vzdělávání : Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 2009 [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Celo%C5%BEivotn%C3%AD_vzd%C4%9B%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD>.
- CIMBÁLNÍKOVÁ, Lenka. NOVÁ ROLE VYSOKÝCH ŠKOL A UNIVERZIT. *Sborník příspěvků z IV. národní konference o distančním vzdělávání v ČR v r. 2006* [online]. 2006 [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <http://www.csvs.cz/konference/NCDiV2006_sbormik/Cimbalnikova.pdf>.
- *Vysoká škola : Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. 2009 [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Vysok%C3%A1_%C5%A1kola>.
- TREMLOVÁ, B., JEŽEK, F., FISCHER, J. Výzkum a vývoj na vysokých školách : specifický výzkum. *Rada VS* [online]. 2006 [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <http://www.radavs.cz/a_clanek.php?c=725&oblast=15&historie=6>.
- *Zkola : vzdělávací a informační portál zlínského kraje* [online]. c2003-2008 [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.zkola.cz/zkedu/>>.
- ČERYCH, Ladislav. *NEZISKOVÝ SEKTOR A TŘETÍ ROLE UNIVERZIT* [online]. [2006] [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <http://www.google.cz/url?sa=t&source=web&ct=res&cd=1&url=http%3A%2F%2Fwww.nros.cz%2Fprogramy-nros%2Ffond-cerych%2Fnovinky%2Ftreti-role-vysokych-skol-a-neziskovy-sektor%2F2009-02-18.9164417852%2Fdownload&ei=Hif_Sd6xLMiQ_QbglZivBA&usg=AFQjCNE9UAMpU--X6K0DraX4ec69toa3lQ&sig2=-3UWQzcjaDAZGQ01sX6MOA>.
- KEBO, Vladimír. 3. role vysokých škol. *PRVŠ* [online]. 2007 [cit. 2009-04-30]. Dostupný z WWW: <http://www.google.cz/url?sa=t&source=web&ct=res&cd=7&url=http%3A%2F%2Fwww.radavs.cz%2Fprilohy%2F10p5RVS_3_role_220307_kebo.ppt&ei=Qij_SYjdf4OI_QbW9s2mBA&usg=AFQjCNE1AiIrAVUN_htRIdm9eubci5U4tA&sig2=ePTGLhLHQI5Vy4QowJhBmw>.